

OSNOVNA ŠOLA TONETA ČUFARJA MARIBOR
ZRKOVSKA CESTA 67
MARIBOR

PROJEKTNO DELO:
CIVILIZACIJSKI DOSEŽKI STAREGA RIMA IN
NJEGOVA KULTURA

Maribor, februar 2011

KAZALO VSEBINE

<i>RIMSKA UMETNOST</i>	3
<i>RIMSKO SLIKARSTVO</i>	3
<i>RIMSKO KIPARSTVO</i>	3
<i>RIMSKA ARHITEKTURA</i>	4
<i>SLAVOLOK</i>	4
<i>PANTEON</i>	4
<i>AMFITEATER</i>	5
<i>RIMSKI CIRKUS</i>	5
<i>GLADIATORSKI BOJI</i>	6
<i>GLEDALIŠČE</i>	6
<i>TERME</i>	6
<i>RIMSKA TEHNIKA</i>	7
<i>AKVADUKT</i>	7
<i>CESTE</i>	7
<i>RAZVOJ ZNANOSTI</i>	8
<i>RIMSKO PRAVO</i>	8
<i>RIMSKE ŠTEVILKE</i>	9
<i>JEZIK</i>	11
<i>ENEIDA</i>	12
<i>KNJIGE</i>	12
<i>KNJIŽNICE</i>	12
<i>RIMSKA GLASBA</i>	13
<i>PRIMERJAVA RIMLJANOV IN GRKOV</i>	13

UVOD

Govorile bomo o civilizacijskih dosežkih in kulturi starih Rimljanov. Za to temo smo se odločile, ker nas je ta tema še posebej pritegnila, saj smo že mnogo slišale o Starih Rimljanih in o njihovi kulturi in sicer, kako je cvetela ter je bila zelo napredna in raznolika.

CIVILIZACIJSKI DOSEŽKI STAREGA RIMA IN NJEGOVA KULTURA

RIMSKA UMETNOST

Rimska umetnost obsega umetnost, ki je nastajala v antičnem Rimu in v predelih Evrope in Sredozemlja, ki so bili del Rimskega imperija. V rimski umetnosti – slikarstvu, kiparstvu in arhitekturi najlažje prepoznavamo vplive antične grške umetnosti, po kateri so se Rimljani zgledovali, vendar pa so Rimljani v svojo umetnost vnesli mnogo inovativnih elementov in razvoj novih tehnik in pristopov. V 6. st. p.n.š., ko je rimska država začela z osvajanjem novih dežel so Rimljani asimilirali tudi vplive kultur z osvojenih ozemelj (Etruščani, Egipčani ...). Kljub temu je bila umetnost znotraj celotnega imperija precej stilsko enotna, saj je bila vključena v politični sistem in v označevanje prisotnosti rimskih osvajalcev na določenem ozemlju.

RIMSKO SLIKARSTVO

Rimsko slikarstvo poznano predvsem po primerkih, ohranjenih iz Pompejev, je izviral iz grškega izročila, čeprav si je poskušalo najti tudi svoje nove poti. Motivi na freskah, ki so sprva upodabljale kmečko pokrajino in podeželje, so bili kasneje poleg mitoloških prizorov pogosteje geometrija in tihožitje. Mojstrska uporaba barve, zlasti t.i. pompejsko rdeče, perspektivno upodabljanje in zanimanje za podrobnosti so bile glavne odlike rimske slikarske umetnosti. V 2. in 3. stol. se je začela naglo širiti mozaična umetnost. Mozaike so uporabljali za prekrivanje tal, kasneje pa tudi za okraševanje sten, zato so ponekod izpodrinili stensko slikarstvo. Uporabljali so zapletene okrasne motive in celo prizore iz lova, boja gladiatorjev in dirk z vozovi.

KIPARSTVO

Tradicionalno rimsko kiparstvo pozna več kategorij, od katerih so najpomembnejši portreti, zgodovinski reliefi in kopije grških kipov. Rimska umetnost je bila v službi rimske države. Značilen primer tega odnosa je Trajanov steber v Rimu, ki je bil postavljen okoli 113 n.š. Visok je približno 38 m. Slaven je predvsem zaradi spiralnega reliefa, ki skoraj v dokumentarnem slogu prikazuje dva vojaška pohoda cesarja Trajana proti Dačanom, (ljudstvu na ozemlju današnje Romunije.) Politični namen tega stebra je bil podoben, kot je namen današnjih množičnih medijev, ki obveščajo prebivalce o posebnih dogodkih. Po prizorih na reliefu lahko celo prepoznamo vojaško strategijo in nekatera značilna orožja in njihovo uporabo. V ospredju je predvsem dokumentiranje bitk. Kompozicija in perspektiva je žrtvovana tej nalogi. Steber je bil kot večina grške in rimske arhitekture živo obarvan.

RIMSKA ARHITEKTURA

Od 2. stol. pr. n. št. so pri gradnji začeli uporabljati veziv, beton, malti pa so primešali kamenje. Zaradi lahkega oblikovanja so zgradili mnogo stavb iz teh materialov. Sčasoma so preučili njegove tehnične kakovosti in uporabljali vedno bolj zapletene oblike, kot so lok, obok in končno kupolo. Ti elementi so postali značilnost rimske arhitekture. Ker beton ni lepega videza, so ga zakrili s ploščami iz klesanega kamna, imenujemo jih paramenti. Najpomembnejše stavbe so bile iz marmorja, s katerim so dobili vtis bogatih notranjosti. Uporabljali so tudi opeko. Zunanji zidovi niso bili nosilni, zato so dobili estetski pomen, kar je pomembno za razvoj reliefov. S stebri in polstebri so okrasili zunanost stavb, velikokrat so uporabili stebre korintskega sloga. Po drugi strani betonska gradnja omogoča gradnjo vedno večjih stavb.

Rimska posvetna arhitektura je morala ustreči dveh potrebam tj. praktičnosti in lepoti. Značilne stavbe so bazilike, gledališča, amfiteatri itd. Bazilika bila sodišče ali tržnica, pravokotna stavba. Kopianju so urejali številne zadeve, o tem vam bomo povedale še nekaj kasneje. Gledališče je podobno oblikovano kot grško stopničasto gledališče, vzdano v pobočje hriba. Razlika je v tem, da je od celotne zidane stavbe okrašena le stena za odrom z arhitekturnimi kulisami. Amfiteater je rimska iznajdba. Zasnovali so ga za cirkuške igre in borbe gladiatorjev, o katerih bomo povedale prav tako kasneje.

O razkošnem življenju pričajo razkošni bivalni prostori. Domusi, premožnejše mestne stavbe, so posnemali shemo helinističnega obdobja. Bili so zgrajeni okoli atrija in peristila, dvorišča, obdanega s stebriščem. Razkošne vile na podeželju so ohranile nekaj značilnosti kmetij. Nasprotje tem razkošnim stavbam so bila revna mestna naselja, kjer so se je v enem prostoru gnetlo po več družin hkrati.

SLAVOLOK

Slavolok je izražal vladarjevo slavo, namenjen je poveličevanju cesarja. Je enostavne oblike. Atiko in kip zmagoslavnega cesarja nosijo en ali trije loki. Postavljeni so na pomembnih položajih v mestu. Eden izmed najbolj znanih slavolokov je slavolok Septimija Severa. Razdeljen je bil na tri dele. Gre se za lep slavolok s tremi arkadami, ki jih ločijo beli stebri, okrašeni z vdolbenimi pasovi in stoje na visokih podstavkih. Poleg slavoloka leži okrogel podstavek, ki je znan za središče antičnega Rima.

PANTEON

Panteon je antični naziv za svetišče, posvečeno vsem bogovom.

Predstava o panteonu, kot svetišču vseh bogov izvira iz sumerske, grške in manihejske mitologije in je bila že zgodaj povezana s konkretnim krajem oz. samo zgradbo templja.

S takšnim smislom je bila beseda prenesena tudi v Rimsko cesarstvo. Ker je danes Panteon v Rimu edini dobro ohranjen panteon na svetu, je postal sinonim za vse zgradbe na svetu, ki služijo enakemu namenu.

Panteon v Rimu ima obliko velike krogle, katere premer je enak višini, ki meri 43 m. Zgradil

ga je Avgustov zet Agripa leta 27 pr. n. št. in je najbolj ohranjena antična stavba v Rimu. Ni povsem gotovo, ali je bil Panteon namenjen samo čaščenju sedmih planetov - bogov, zlasti

Marsu in Veneri kot daljnim predhodnikom julijske cesarske hiše; morda so častili v njem tudi druge v Rimu znane bogove.

Zgradba: Preddverje je sestavljeno iz 16 korintskih granitnih stebrov, ki so visoki 12,50 m. Ogrodje strehe je bilo iz bronastih stebrov. Stavba je iz zidane opeke. V notranjosti je bilo v sedmih vdolbinah med marmornatimi stebri sedem kipov glavnih planetarnih bogov, in sicer: Apolona, Diane, Jupitra, Marsa, Merkurja, Saturna in Venere. Vse stene v notranjosti so bile pokrite z marmorjem. Kasete v kupoli so bile okrašene z modrimi polji in pozlačeni bronastimi zvezdami. Svetloba prihaja iz edine odprtine na vrhu kupole, ki ima premer 9 m.

AMFITEATER

V amfiteatru so potekali gladiatorski boji. V sredini je raven prostor – borišče, gledalci pa so sedeli na kamnitih stopnicah ali so stali v galeriji. Predvideva se, da je Arena nekoč lahko sprejela 20.000 gledalcev. Zgrajena je iz lokalnega apnenca. Je okrogle oblike in premer je lahko tudi več, kot 100 m. V amfiteatru so bili prirejani gladiatorski boji in cirkus. Sem se zabavat so hodili običajni ljudje.

FLAVIJEV AMFITEATER

Gradnja Flavijevega amfiteatra je povezana z rodом Flavijev. Stoji na kraju, kjer je v parku Neronove Zlate hiše za cesarjevo zabavo bilo umetno jezero. Je največji, kar jih je bilo zgrajenih. Ime Kolosej je dobil zaradi kolosalnega Neronovega kipa, ki naj bi stal na njegovem mestu. Zgrajen je bil za vsakovrstne prireditve, kot so boji gladiatorjev in gledališke prireditve. Elipsaste oblike je zaradi prostornosti, hoteli so narediti za največ ljudi kar je možno. V dolžino meri 188 metrov, v širino pa 156 metrov, sama arena pa meri 86 metrov v dolžino in 54 v širino. Visok je 48,5 metra.

RIMSKI CIRKUS

Cirkusi so bili podolgovate oblike ter na enem koncu zaolročeni. V njih so se odvijali dirke z vozovi ter konji. Na koncu so še ponavadi častili bogu vojne tj. Marsu. Na splošno pa so cirkusi bili namenjeni množični publiki.

Glavni cirkus, ki je prestal vse čase, je Circus Maximus. Zgradil ga je Julij Cezar in je bil največji v Rimu. Dirkališče je bilo dolgo 1500 metrov in je sprejel kar 150.000 gledalcev. Dirke so se ločile po številu vpreženih konj. Tekmovalne vozove na dveh kolesih so praviloma vlekli štiri konji (QUADRIGA), čeprav niso bile redke tudi dvovprege (BIGA) in trojke (TRIGA). Vsako leto so v Rimu na praznik "oktoberskega konja" priredili veliko konjsko dirko. Ta dogodek je bil vedno obiskalo veliko ljudi in je nasploh imel velik socialni pomen. Po koncu vsake dirke, so zmagovalna konja žrtvovali bogu vojne Marsu, glavo konja pa so javno razstavili.

GLADIATORSKI BOJI

Izvor gladiatorskih bojih je gotovo povezano z verovanjem, če smo bolj natančni pa z pogrebi. Prve boje v čast umrlega očeta Junija Bruta sta priredila Mark in Decim Brut.

Gladiatorji so lahko postali svobodni možki, ki so se odrekli pravic svobodnega človeka, pri tem pa tudi spoštovanja. Ponavadi so ti možje upali s tem zasloveti in postati junakom. Postali so gladiatorji takoj, ko so prisegli gladiatorsko prisego, tj. da se morajo obnašati do svojega gospodarja, kakor suženj. Gladiatorji so bili večino sužnji in vojni ujetniki. Borili so se in z živalimi in med seboj. Tisti, ki je obležal na tleh je ponavadi odložil orožje in je dvignil roko, kar je bil znak za milost. Nato o njegov življenju je odločal zmagovalec, tj. njegov nasprotnik. Gladiatorski boji so bili še posebej priljubljeni pri ženskah.

GLEDALIŠČE

Gledališče pri rimljanih ni bilo tako priljubljeno, kot pri grkih. Najprej so bili leseni odri, kjer so nastopali rimljani. Bogatašem so sužnji prinesli stole, kjer so lahko sedeli. Nato so nastala gledališča pod grškim vplivom, ki so imela sedeže v polkrožasti obliki. Lahko je bilo okrog 10 000 tisoč gledalcev. Glasbeni in pevski nastopi so se odvijali v posebni stavi, ki se je imenovala odeum.

Vrste predstav so:

- *Pantonima*: Vsebina j povzeta iz mitologije. En sam igralec predstavi zgodbo
- *Atelane*: dobile so ime po oskijskem mestu Atella, ki je v južni Italiji. Izvajajo jih potujoče skupine. Ponavadi na podeželju. Spadajo med komedije
- *Mim*: tudi mim se je razvil na podeželju. Gre se za obrazno mimiko in posnemanje ter je besedila bilo malo

TERME

Rimljani so pogosto radi obiskovali številna kopališča. Vstopnine ni bilo. Moški in ženske so se kopali ločeno. Pred kopanjem so še šli na sprehod, se pogovarjali itd. Kopališča so bila opremljena z prelepimi stebri, poslikavami ipd. Obiskovalci so imeli tudi svojo slačilnico – apoditerij. V večjih termah so imeli posebne prostore, kjer so obiskovalce namazali z posebnim oljem in potem s strgali odstranili vso umazanijo. Imeli so na voljo tudi:

- Toplo sobo z mlačno kopeljo–tepidarij
- Prostor z vročo kopeljo–kaldarij
- Potilnica–sudatorji
- Vročna parna kopel–lakonik
- Plavalni bazen

RIMSKA TEHNIKA

Rimljani so bili praktično ljudstvo, zato so iskali različne tehnične rešitve, s katerimi so si pomagali pri vojskovanju, gradnji stavb in tudi v vsakdanjem življenju. Velik civilizacijski dosežek so rimske ceste, ki so bile zelo urejene in dobro zamišljene. Bili so pravi mojstri v gradnji mostov in vodovodov. Čez doline do vodo speljali po akvaduktih. Del vodovoda, ki e bil tehnično zahtevno delo uporabljamo še danes. Pri gradnji objektov so poleg tehničnega razvili tudi gradbeniško znanje. Do potankosti so razvili uporabooboko in loka in ju razvili do te mere, da so znali zgraditi kupolo.

AKVADUKT

Akvadukt je bil rimski vodovod. Potekal je lahko po svinčenih ali lončenih ceveh pod zemljo ali pa na značilni konstrukciji nad zemljo. Z njim so speljali vodo od oddaljenih zajetij do mest. Kakšen način so pri gradnji izbrali, je bilo predvsem odvisno od terena. Kadar so zgradili vodovod pod zemljo, so lahko uporabili svinčene ali lončene cevi, lahko pa so zgradili kanale. Kadar je vodovod potekal nad zemljo, so zgradili kanale na utrjenih tleh. Če je bil teren rahlo valovit, je kanal ležal na nizkem zidu, če pa je bila vdolbina večja, so sezidali nizke arkade. Včasih je kanal ležal na visokih stebrih, ki so bili povezani z loki. Kadar je bilo potrebno premostiti dolino (tudi reko), je imel akvedukt tudi več "nadstropij". Tak primer je akvedukt čez rečico Gard blizu Nimesa (južna Francija), kjer se loki pnejo v treh vrstah ena nad drugo. Kanali, po katerih je tekla voda, so bili čisto na vrhu in so bili za zaščito pred dežjem in soncem prekriti s ploščami ali oboki. Prvi akvedukt je bil Apijev, ki ga je bil dal zgraditi Apij Klavdij dokončan je bil leta 312 pr.n.š. in je bil večinoma podzemni kanal. Akvedukte so gradili iz klesanega kamna. Zgradili so visoke stebre, ki so jih povezali z loki. Na vrhu je bil vodni kanal, ki sta lahko bila tudi dva. Pod kanalom je bil lahko tudi hodnik, ki so ga uporabljali za vzdrževanje. Vodni kanal je moral biti rahlo nagnjen, tako da je voda tekla z naravnim padcem. To je bila prava mojstrovina, še posebej, če pomislimo, da so bili nekateri akvedukti dolgi več kot sto kilometrov. Seveda pa so kanali, kadar se je le dalo, potekali pod zemljo. Ostanke akveduktov lahko še danes vidimo v mnogih deželah, ki so bile nekoč rimske province.

CESTE

Za Rimljane so bile ceste izrednega pomena. Povezovale so osvojene dežele z Rimom, omogočale so gospodarske stike, politično in vojaško kontrolo nad celotnim ozemljem, komunikacijo in pretok znanja. Brez njih ne bi bilo mogoče širjenje rimske kulture, načina življenja in latinskega jezika. Skratka, ceste povezovale rimsko državo na vseh področjih življenja. Glavna razloga sta bila utrjevanje moči in širjenje vojske. Prvo cesto je dal zgraditi Apij Klavdij, prav tisti, ki je Rimu priskrbel prvi akvedukt. Po cestah se je odvijal tudi vsakodnevni promet - tako v privatne kot v trgovske namene, a kljub temu velike gneče ni bilo. Ob glavnih cestah so postavili pošne postaje - počivališča, kjer so popotniki lahko prenočili in zamenjali utrujene konje. Na splošno je bilo potovanje po cesti zelo naporno, izčrpujoče, pa tudi nevarno, saj so popotnike ogrožali razbojniki. Rimljani so se trudili, da bi ceste zgradili ravne. Pri tem jih niso ovirale naravne danosti. Doline in reke so prečkali s pomočjo viaduktov in mostov, znali so narediti tudi tunele, ceste so pogosto potekale na nasipih. Ceste so bile peščene, v mestih ter v njihovi bližini pa tlakovani z kamnitimi ploščicami. V mestu so bili prav tako pločniki, ki so bili kar višji, kot današnji. Ceste so gradili vojaki in sužnji.

Najprej so na vsaki strani naredili odtočni jarek, potem pa so vmes odkopali zemljo do trdne kamnite podlage. Nato vse skupaj zapolnili z različno debelimi sloji, ki so se razlikovali glede na uporabljeni material. Rimske ceste so se zaradi kvalitetne izgradnje ohranile skozi stoletja. Tudi nekatere današnje ceste so narejene na trasi rimskih. Razdaljo so merili z miljniki. Na njih je bila zapisana oddaljenost od večjega mesta. Omrežje cest je bilo zelo razvejano. Ceste so prepredale dežele zahodno od Rena in Donave (to je bila meja na vzhodu), potekale so ob sredozemski obali Afrike, se razvejale na ozemlju Kartagine in se na nekaterih mestih celo spustile proti jugu. Cestno omrežje je prepredalo Malo Azijo in Bližnji vzhod, nekatere ceste so vodile tudi v Mezopotamijo in dalje proti vzhodu. Preko našega ozemlja je potekala cesta, ki je povezovala Rim z obdonavskimi provincami. O razvejanosti in pomembnosti rimskih cest nam priča tudi slavna TABULA PEUTINGERIANA, srednjeveška kopija antične cestne karte, ki prikazuje rimsko cestno omrežje. Karta ne prikazuje pravih razdalj ali zemljepisnih oblik, pač pa ima včrtanih mnogo rimskih mest, zraven pa je narisana še kakšna znamenitost. Karta prikazuje tudi naše kraje.

RAZVOJ ZNANOSTI

Izmed znanosti je treba omeniti rimsko pravo, katero še danes vzbuja našo zanimanje. Rimljani so določali veliko zakonov, kateri so določali pravice in dolžnosti državljanov. Rimsko pravo je služilo kot osnova poznejšim državljanov. Razvita je bila medicina. Znan zdravnik je Galen. Zanimiva je tudi rimska filozofija. Rimljani so ustvarili veliko pomembnih zgodovinske del. Znani zgodovinarji so: Jožef Flavij, Gaj Julij Cezar, Plinij, Tacit... Izumili so tudi rimske številke, ki jih ponekod uporabljamo še danes.

RIMSKO PRAVO

Rimsko pravo je izraz, ki označuje pravo antičnega Rima. Osnova za nadaljnji razvoj rimskega prava so zapisi na dvanajstih bakrenih ploščah na rimskem forumu iz leta 450 pr. n. št. Za rimsko pravo so skrbeli rimski uradniki - pretorji, ki so izdajali edikte, v katerih so vsako leto objavili nove temeljne zakone. Posebno obliko rimskega prava so predstavljali sklepi senata. V obdobju cesarstva, ko je senat izgubljal svojo moč, je cesar zakone sprejemal kar sam.

Rimljani so zakonom posvečali veliko časa, saj so bili ponosni, da njihova država temelji na pravici in pravu. Že v 2. stoletju pr. n. št. so se v Rimu pojavili prvi poklicni pravniki, v času cesarstva pa so nastale šole, kjer so zbirali in razlagali zakone. Rimsko pravo je veljalo le za rimske državljanke, ne pa tudi za tujce, ženske, sužnje in otroke. Zato so se morali razviti pravni predpisi tudi za druge prebivalce rimskega imperija. Začela je nastajati pravna znanost.

Zadnja sprememba je rimsko pravo doživelo v času vladanja vzhodnorimskega cesarja Justinjana I. v 6. stoletju. Objavil je zbirko zakonov, ki so jo poimenovali Justinjanov zakonik. Ta je postal podlaga za razvoj modernega prava.

RIMSKE ŠTEVILKE

Rimljani so veliko trgovali in po iznajdbi pisave so rabili še način zapisa števil. Njihov sistem števil je deloval kar nekaj stoletij ter se ga še vedno ponekod uporablja.

Rimska števila tradicionalno uporabljamo za poimenovanje vladarjev in ladij, ki delijo isto ime. (npr. kraljica Elizabeta II). Včasih se jih uporablja na primer na nagrobnikih, ko želi preminuli poudariti vpliv klasike. Rimska števila načeloma še uporablja večina kultur.

Največjo razliko med rimskimi in arabskimi števili predstavlja dejstvo, da Rimljani niso imeli znaka za številko 0.

Sestav rimskih števil je številski sestav, ki izhaja iz antičnega Rima. Temelji na določenih črkah, ki so jim prirejene številke vrednosti:

I	V	X	L	C	D	M
1	5	10	50	100	500	1000

Sestav ni poznal števila ali znaka za nič.

Pravila za tvorjenje rimskih števil

- Števke se seštevajo, kadar številki z večjo vrednostjo sledi številka z manjšo ali enako vrednostjo, npr.:

$$XVII = 10 + 5 + 1 + 1 = 17$$

- Posamična številka z manjšo vrednostjo na mestu levo od številke z večjo vrednostjo se od slednje odšteje, npr.:

$$IV = 5 - 1 = 4$$

$$CM = 1000 - 100 = 900$$

- Skupaj lahko stojijo največ tri števke z enako vrednostjo (izjema, ki je ostanek starejšega načina pisanja rimskih števil, je število IIII na številčnicah nekaterih ur in na kartah za tarok), npr.:

$$XXX = 30$$

$$XL = 40 \text{ (in ne XXXX)}$$

$$IX = 9 \text{ (in ne VIIII)}$$

- Dovoljenih je samo teh šest odštevanj: IV, IX, XL, XC, CD, CM

$XCIX = 99$ (in ne IC)

- Če je število moč zapisati na več različnih načinov, uporabimo najkrajšega:

$XCIX = 99$ (in ne LXLIX)

- Števk V, L in D nikoli ne uporabljamo v subtraktivnem načinu:

$XCV = 95$ (in ne VC)

- Števila prek 3000 so ponekod predstavljena tako, da so tisočice obkrožene, npr:
 $(IX)LIV = 9054$

Druga možnost, ki se je tudi uporabljala, je vodoravna črta nad števk, ki pomeni množenje s 1000. Na ta način so lahko predstavili velika števila:

$V = 5\ 000$

$X = 10\ 000$

$L = 50\ 000$

$C = 100\ 000$

$D = 500\ 000$

$M = 1\ 000\ 000$

JEZIK

Na Apeninskem polotoku še danes leži pokrajina Lacij, ki se je v antiki imenovala Latium. V njej je živel ljudstvo Latinov, ki je govorilo latinski jezik, nato so po svojem glavnem mestu dobili ime Rimljani. Ena izmed najpomembnejših stvari je gotovo jezik, ki so ga nam zapustili. O začetkih pričajo razni napisi, ki so italjski, rimski, včasih pa tudi etruščanski. Najstarejši latinski zapis, ki so ga našli, izvira iz 7. Stoletja in je napisan na neki sponki. Zapis je v pralatinščini, ki se od latinščine razlikuje. Omeniti moramo še rimski zakonik to je Leges XII Tabularum na 12-ih bronastih tablah, ki so bile postavljene na Rimskem forumu. Ti zakoni izvirajo iz 5. st.pr.n.št. Razvoj latinskega jezika in književnosti je razdeljen na 4 obdobja:

- **ARHAIČNA DOBA**

Trajala je od 240-80 pr.n.št. Za začetnika latinske književnosti štejemo Livija Andorika (Livius Andronicus) ki je bil grški osvobodjenec. Z latinskim prevodom Homerjeve Odiseje je postavil temelje latinski književnosti. V tem obdobju so poleg Livija Andorika pisali še Nevi, Plavt, Terenci in drugi.

- ZLATA DOBA

Stran 10

Že poimenovanje pove, da je takrat latinska literatura dosegla svoj vrh. Krasila sta jo strogo upoštevanje jezikovnih pravil in izbranost v izražanju. V tem obdobju je ustvarjal znan rimski pisatelj Vergilij, ki je napisal Eneido, o kateri vam bomo povedale še kasneje.

- SREBRNA DOBA

V srebrni dobi pisci niso bili tako natančni pri upoštevanju slovničnih pravil ter se je izgubljala klasična lepota jezika. Ustvarjali so Seneka, Tacit itd.

- ČAS KRŠČANSKIH PISCEV

To je obdobje sodobne latinščine, ki je trajalo od 3. Stoletja. Ko so uveljali krščanstvo v rimskidržavi so začele nastajati dela krščanskih piscev. Pisali so pridige, razprave, življenjepise svetnikov. Nastal je prevod Svetega pisma v latinščino. V tem obdobju so pisali sv. Avguštin, sv. Hieronim in Viktorin Ptujski, ki je bil doma v naših krajih. Konec Zahodnorimskega imperija je pomenil tudi konec antične latinske književnosti.

Ko so govorili izobraženci so se držali slovničnih pravil in estetike jezika. To lahko izvemo po pismih in različnih dramskih delah. Preprosto ljudstvo je govorilo nepravilno kar lahko izvemo po različnih napisih na zidovih hiš. Znana rimska pesnika sta Ovidij in Horacij. Ovidij je zaslovel z ljubezenskimi pesnimi, Horacij pa z bolj poučnimi deli. Eden, izmed najboljših rimskih govornikov je bil Cicero – vsestranski človek.

Ob zatonu antike je latinski jezik bil še dolgo v uporabi. Iz njega so se razvili različni romski jeziki, kot so italijanščina, francoščina, španščina, retoromanščina itd.

Knjižna latinščina je bila skozi srednji vek in najprej jezik izobražencev, plemstva in cerkve. So uporabljali v diplomaciji, dokler je ni nadomestila francoščina in je še danes uradni jezik Vatikana. Cerkevni dokumenti so poleg v domačem jeziku napisani tudi v latinščini (npr. krstni list, kjer je pri nas obrazec napisan v slovenščini in latinščini). Dandanes najdemo latinske besede ali besede, ki izvirajo iz latinščine.

LATINSKO	SLOVENSKO
<i>naso</i>	velik nos
<i>capito</i>	velika glava
<i>auritus</i>	dober
<i>silentius</i>	tih
<i>major</i>	starejši
<i>minor</i>	mlajši
<i>torqvatus</i>	z verižico
<i>pulcher</i>	lep

ENEIDA

Eneida je razdeljena na dvanajst spevov. Prvih šest spevov je podobnih Homerjevi Odiseji, ker opevajo Enejeve vožnje po morju, spomine na Trojo ter njegovo potovanje v podzemlje. Drugih šest spevov pa spominja na Iliado, ker opevajo boje Trojancev z italjskimi domačini. Ep obsega nekaj manj kot 10.000 verzov, šestomerov, ter ni povsem dokončan. Vergil se naslanjal predvsem na Odisejo. Tako srečamo v Eneidi še veliko podobnih prizorov, verzov in izrazov, ki so podobni tistim v Homerjevih Iliadi in Odiseji. Razen Odiseje in Iliade je Vergil uporabil še druge grške epe, med drugimi rimskimi pesniki pa se je naslonil na Nevio, Enio in Lukreco. Vedno pa je ostal samostojen in izviren. Novost v primerjavi s Homerjem so rimska imperialna ideja celote, novo pojmovanje zgodovine in tudi ljubezenska motivika. Vergilov ep je bolj racionalen in umeten, v slogu je več subjektivnosti in slikovitosti. V ospredju so moralne in domoljubne ideje.

Enej po padcu Troje začne iskati novo domovino zase in za preostale Trojance. S seboj vzame sina Jula, ženo Kreuso pa mora po volji bogov pustiti v mestu. Ustavlja se na večjih krajih v istem prostoru, kjer je taval Odisej. Na dvoru kraljice Dido, Enej pripoveduje svojo zgodbo od razrušenja Troje do prihoda v Kartagino. Dido bi rada zadržala Eneja, ker pa ta po volji bogov nadaljuje pot, naredi samomor. Enej pride s tovariši na obalo Italije, kjer ga Sibila, prerokinja, pouči o poti v Had. Tako se Enej napoti v Had in se pogovarja z umrlimi. V nadaljnjih spevih vodi Enej boje proti italjskim plemenom, zlasti kralju Turnu. Trojance podpira Venera, proti njim pa rovari Junona, Jupitrova žena. Po večjih bojih se Enej in Turnus spoprimeta v boju, v katerem zmagata Enej. S tem dejanjem se Trojanci dokončno naselijo v Italiji

KNJIGE

Stari Rimljani so, tako kot Egipčani in Grki najpogosteje zapisovali tekste na papirus. Papirus je iznajdba Egipčanov. Izdelovali so ga iz istoimenske rastline, ki je uspevala na reki Nil. Steblo so ulupili in ga razrezali na tanke trakove, ki so jih potem zložili v vzdolžni in prečni smeri. Tako dobljene pole so brez uporabe lepila stisnili, posušili in zgladili. Posušene kose so zlepili skupaj in tako dobili zvitke, ki so bili široki približno 23 cm, dolgi pa tudi do 10 metrov.

KJIŽNJICE

Na splošno niti javne niti zasebne knjižnice niso bile dostopne širokemu krogu bralcev, ampak so bile bolj ali manj privilegij bogatih. Občinstvo se je lahko v večjem številu udeleževalo le javnih branj, zvitke pa so si lahko izposojali le privilegiranci. Za knjižnice so v začetku skrbeli knjižničarji, ki so bili večinoma grški sužnji ali osvobodenci. Včasih je bil en knjižničar odgovoren za več knjižnic v mestu. Kasneje je to postala ena od javnih služb in je bila politično določena, tako da vodja knjižnice ni več opravljal rednih del, ampak je imel za to pomočnike, ki so skrbeli za razvrščanje. Knjižnice so ustanavljali tudi izven Rima, tako na

Apeninskem polotoku kot v provincah. Tako so nastale knjižnice v Comu, Jeruzalemu, Atenah in v drugih mestih. Izven Rima so imeli pogosto le latinsko zbirko.

Stran 12

Rimljani so poznali številne pregovore, ki jih še danes uporabljamo, recimo:

SEMPER AVARUS EGET – skopuh vedno živi v pomanjkanju

NON OMNES EADEM AMANT – vsi me ljubijo istega, okusi so različni

FESTINALENTE - hiti počasi

FORTUNA CAECA - sreča je slepa

PARVA SCINTILLA SAEPE MAGNAM FLAMMAM EXCITAT - majhna iskrica pogosto povzroči velik ogenj

RIMSKA GLASBA

Vse kar so na področju glasbe postorili Grki, je prešlo v rimsko kulturo, sicer v malce okrnjeni obliki, a vendar. V rimskem cesarstvu je bila glasba namenjena predvsem zabavi in zunanjemu blišču. Bogataši so svoje razkošje poudarjali z orkestri, v vojaških glasbenih sestavih so izstopala prodorna trobila, v arenah so s priljubljenimi glasbenimi točkami sodelovali pevci in instrumentalisti. Čeprav v rimski glasbeni zgodovini manjkajo kot primarni vir zapisane melodije, pa po literarnih dokazih slikovnih dokumentov vidimo, kako izreden je bil pomen glasbe v življenju Rimljanov. Mnogo helenistične glasbe v rimski imperij v njegovih začetkih pride preko Etruščanov, ki naseljujejo severno - zahodno obalo Italije. Dokazano je, da so že v legendarnem času kraljev uporabljali pri rimskih kultih glasbo v magične namene. Za sakralne priložnosti (molitev, zaklinjanje, žrtvovanje, pogreb, procesije) so uporabljali duhovniki ritmično členjenje pesmi in posvečena glasbila. Z običaji so se skozi stoletja dolgo ohranile tako imenovane carmine, pesmi posameznih svečeniških bratovščin. Tudi oblike ljudskega petja, ki so bile šele pozneje literarno izpričane, izvirajo iz zgodnje dobe. Na dan so prišle delovne pesmi obrtnikov, kmetov, pastirjev, veslačev ali ribičev; pesmi za določene priložnosti: pri varstvu otrok, pojdinah, poroki; dalje žalostinke, pa v času vojaških uspehov hotniške in kvantaške pesmi, ter sramotilne in posmehovalne pesmi, nastale med političnimi boji. Po tem, ko cesar Konstantin za uradno vero v Rimu razglasi krščanstvo, mnogi elementi glasbenega izročila helenizma preidejo v zgodnjekrščansko glasbo in se povežejo z judovskim glasbenim izročilom.

RIMSKA GLASBILA

Pri Rimljanih prevladujejo trobente, kot ravna tuba z razširjenim odmevnikom, kot dolgoceveni lituus z upognjenim pokrovom; dalje dvojni aulos (tibia), razširjen v obliki odmevnika in sirinks s stransko pihalno odprtino. Za označevanje plesnega ritma so uporabljali kastanjete in paličaste klopotce. Medtem ko je Grčija cenila glasbila zaradi njihove funkcije pri spremljavi petja, je bila Rimljanom pri srcu ansambelska glasba, predvsem skupna igra pihalcev na tibije in kitaristov. Vojaški glasbeniki so imeli podobno,

kot zastavonoše in praporščaki podoficirski čin, tibiasti pa so se združili v kolegij in so praznovali karneval podoben cehovski praznik.

PRIMERJAVA RIMLJANOV IN GRKOV

Rimljani so se zelo razlikovali od Grkov. Bili so realisti, ne pa idealisti, kakor Grki. To lahko

Stran 13

vidimo po njihovih kipih. Grki so izdelovali kipe idealnih ljudi oz. so kake manjšo nepopolnost popravili. Rimljani pa so upodabljali tudi nepopolna telesa. Nasplošno se v rimski umetnosti čuti vpliv Grčije. Rimljani so gradili ceste po vsem cesarstvu, vse ceste so se povezovale v Rim. Stari Grki so gradili ceste, ki niso bile tako dobro zgrajene in niso bile v določenem vrstnem redu. Vsak grški polis je bil del enotne države. V antičnem Rimu je bil prav Rim središče imperija. V obeh kulturah so bile ženske gospodinje. Ženska svoboda pa je bila različna in sicer v Rimu so si ženske pridobile še več svobode. Gledališče je bilo pri Starih Grkih bolj priljubljeno, kakor pri Rimljanih. V Grčiji so v gledališču nastopali le moški, v Rimu pa tudi ženske, ki so se kar razkazovale. Rimljani so zelo radi gledali gladiatorske boje, obiskovali cirkus ipd. Grki so večinoma uporabljali stebre dorskega in jonskega sloga, Rimljani pa korintskega. Kopališča so bila v obeh kulturah, vendar v Rimu so bila bolj urejena in so obiskovalci imeli več možnosti za sprostitev. Latinščina je zelo razvit jezik, vendar so Rimljani kljub temu učili tudi grščine. Na področju znanosti so Grki dosegli veliko več, kakor Rimljani, ampak na področju tehnike so Rimljani bili veliko bolj napredni. Glasbila so si zelo podobna, recimo obe kulturi so imeli zelo radi dvojni aulos. Homer je napisal znana dela, Iliado in Odisejo. Vergilij, ki je napisal zelo znano Eneido se je prav zgledoval po Homerjevi Odiseji.

ZAKLJUČEK

Ali kaj današnji svet dolguje antičnemu Rimu: sistem centralističnega upravljanja v velikanskem imperiju, cestna mreža za vzpostavitev komunikacij, sistematična raba mer, npr. miljnika, javni poštni sistem, bančništvo, javne bolnišnice, mestna komunala (sistem odtokov in kanalov), v gradnji uporaba opeke in betona, centralna kurjava, steklena okna, stanovanjski bloki, uporaba oboka, npr. v gradnji mostov, vodovodov, grobnic, družina kot najpomembnejša družbena celica, rimsko pravo z idejo nepristranske pravice in porotne sodbe, rimske številke, latinica, koledar in imena mesecev, rimska književnost, latinščina... Bili so napredni narod. Ta tema, o kateri smo pisale je zelo zanimiva in hkrati zahtevna. To je moje oz. naše mnenje. Prazaprav je to delo bilo, kakor nekakšno zanimivo potovanje skozi Stari Rim. Tako, kot sem povedala so že takrat poznali veliko tehničnih reči. Med delom smo se še enkrat prepričale, da se učimo ne za šolo, ampak za življenje – latinsko NON SCOLAE SED VITAE DISCIMUS, da vaja dela mojstra – USUS MAGISTER po latinsko in da je zgodovina učiteljica življenja – HISTORIA VITAE MAGISTRA.

VIRI

INTERNETNI VIRI:

<http://aveteromani.antika-si.com/>

<http://www.gimvic.org/projekti/timko/rimljani/index.html>

<http://rome.mrdonn.org/comparison.html>__

http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_sculpture

Stran 14

<http://en.wikipedia.org/wiki/Fresco><http://www.zbirka.si/rimske-stevilke/>

<http://www.zbirka.si/rimske-stevilke/>

http://sl.wikipedia.org/wiki/Rimska_arhitektura

<http://www.gcc.si/wp-content/uploads/2006/11/antika.pdf>

http://sl.wikipedia.org/wiki/Panteon,_Rim

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Panteon>

LITERATURA

Dr. Peter Gräf, Hans Heuser, dr. Fred Kurt, Ursula Hermann..., Veliki splošni leksikon, DZS, Ljubljana, 1998.

Cinzia Valigi Gasline, Rim in Vatikan, Plurigraf Narni, Terni, 2010.

OPIS DELA

Saša, Danijela in Ana so poiskale podatke in jih preučile. Saša in Danijela sta se dobili 4 krat, med tem je bila Ana le enkrat, ker je nato zbolela. Ana je pisala, medtem, ko sta ji Danijela in Saša narekovali. Ker je nato Ana zbolela ter je nekatere dodatne vire oz. podatke poslala po E-pošti. Saša in Danijela sta vso literaturo zbrali. Nato je še Saša besedilo estetsko uredila in pregledala. V šoli so si še besedilo razdelile. Ana in Saša sta še naredili diaproeckijo, predtem pa je Danijela poslala nekatere slike.

